

Dr Andrzej Dakowicz
Uniwersytet w Białymstoku

Transgresyjna analiza funkcjonowania małżonków o wyższym i niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku

Wprowadzenie

Relacja małżeńska w największym stopniu tworzy klimat życia rodzinnego, który wpływa na samych małżonków, ich dzieci i szerszą rodzinę (Dakowicz, 1999; Braun-Gałkowska, 2003; Juroszek, 2014). Udana relacja daje małżonkom silne podstawy poczucia szczęścia w zwykłej codzienności, natomiast nieudana prowadzi do wielu nieporozumień, konfliktów obniżających poziom ich satysfakcji ze swojej relacji (Argyle, 2004). Coraz bardziej postępująca destabilizacja związków małżeńskich, kończąca się nierzadko ich rozpadem oraz wysoce niekorzystne konsekwencje społeczne tego zjawiska skłaniają ku odkrywaniu prawidłowości i poszukiwaniu istotnych czynników wpływających na dobre funkcjonowanie małżonków w tworzonej przez siebie relacji. Efekty podjętego wysiłku poznawczego mogą mieć istotne znaczenie profilaktyczne i terapeutyczne (Braun-Gałkowska, 1992; Rostowski, Rostowska, 2014). Badacze wykorzystując różne koncepcje teoretyczne próbują wyjaśniać zachodzące procesy i określić najistotniejsze czynniki wpływające na jakość relacji małżeńskiej.

1. Relacja małżeńska w ujęciu psychotransgresyjnym

Jedno z interesujących spojrzeń na relację małżeńską daje nowy kierunek w psychologii – psychotransgresjonizm – opracowany przez Józefa Kozieleckiego (2007). Małżonkowie podejmują dwa rodzaje działań: ochronne (paliatywne) i transgresyjne. Pierwsze bronią przed bólem fizycznym i psychicznym, pozwalają zachować względną równowagę, co przejawia się w wypełnianiu różnego rodzaju obowiązków domowych, unikaniu zadrażnień, nieporozumień czy konfliktów. Drugie polegają na intencjonalnym wychodzeniu poza codzienną rzeczywistość małżeńską i robieniu rzeczy nowych lub w nowy sposób (Kozielecki, 2007). Efektywność podejmowanych przez małżonków działań zależy od ich osobowości rozumianej jako sieciowa organizacja pięciu względnie trwałych i równoważnych składników psychicznych, zwanych psychonami, które funkcjonują jako pewna całość cementująca poczucie tożsamości i umożliwiająca interakcję ze środowiskiem. Psychon poznawczy jest swego rodzaju „subiektywną encyklopedią” zapewniającą orientację w świecie. Zawiera wiedzę, m.in. na temat współmałżonka i życia małżeńskiego, poszerzającą przestrzeń poznawczą bez której trudno wyobrazić sobie utrzymanie bliskości pośród zawirowań losu. Istotnym elementem psychonu poznawczego są również sądy relacyjne dotyczące stosunków i więzi istniejących między światem zewnętrznym a własną osobą, które wpływają na zbliżanie się do innych lub oddalanie

się od innych, jak również sądy o sobie samym. Psychon instrumentalny wpływa na to, jak małżonkowie wykonują codzienne zadania i jak rozwiązują nietypowe problemy. Istotnym elementem tego psychonu jest inteligencja, często rozumiana jako umiejętność radzenia sobie w nowych sytuacjach odwołując się do wcześniejszych doświadczeń i korzystając z własnych procesów poznawczych. Psychon motywacyjny oparty jest na potrzebach funkcjonujących w przestrzeni czterech światów: materialnego – potrzeby witalne, poznawczego – potrzeby poznawcze, społecznego – potrzeby społeczne, wewnętrznego – potrzeby osobiste. Wymienione potrzeby uruchamiają proces motywacyjny, wyznaczają ogólny kierunek, podtrzymują go, wpływają na dokończenie czy też przerwanie podjętych myśli lub czynów. Psychon emocjonalny składa się z trwałych układów neurofizjologicznych i psychicznych generujących stany, procesy emocjonalne, afekty i nastroje, którym towarzyszą zmiany somatyczne, charakterystyczna mimika twarzy i zachowania. Psychon osobisty stanowi głęboką strukturę neurofizjologiczną, psychiczną i duchową, zawierającą treści egzystencjalno-tożsamościowe, dotyczące danej osoby. Są one zakodowane w świadomych przekonaniach i w prawie niewyraźnych stanach świadomych, zwanych poczuciami. Najważniejsze z nich to przekonanie (poczucie): o własnym istnieniu jako osoby i bytu sprawczego, o afirmacji świata, o własnej jedności i integralności, o swojej ciągłości, o niepowtarzalności własnej osoby (Kozielecki, 2007).

Ponieważ specyfika podejmowanych przez małżonków działań transgresyjnych bardziej odpowiada zmiennej rzeczywistości życia małżeńskiego można spodziewać się, że będzie się to przekładało na większą efektywność podejmowanych zachowań w relacji małżeńskiej, a co za tym idzie zwiększy prawdopodobieństwo wzrostu poczucia zadowolenia z małżeństwa. Odwołując się do podstawowych założeń psychotransgresjonizmu sformułowano następującą hipotezę badawczą:

H: Małżonkowie o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku charakteryzują się większą potencjalną siłą, mocą poszczególnych psychonów (poznawczego, instrumentalnego, motywacyjnego, emocjonalnego i osobistego), niż małżonkowie o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku.

2. Metodologia badań

Badaniami objęto 200 białostockich par małżeńskich, będących w pierwszym formalnym związku małżeńskim z minimum 5-letnim stażem, posiadających wykształcenie średnie lub wyższe, aktywnych zawodowo i pełniących funkcje rodzicielskie. Na podstawie wyniku uzyskanego w Kwestionariuszu Dobranego Małżeństwa (Plopa, 2005) podzielono małżonków na grupy o wyższym i niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku (tabela 1).

W oparciu o koncepcję teoretyczną psychotransgresjonizmu zoperacjonalizowano pięć psychonów dobierając lub tworząc nowe narzędzia badawcze. Psychon poznawczy zbadany został przy użyciu Kwestionariusza Wiedzy o Współmałżonku: ogólnej, uczuciowej, zadaniowej i wartości. Badani małżonkowie odpowiadają na 10 pytań z zakresu każdej ze sfer na temat współmałżonka, a później odpowiadają na te same pytania odnośnie siebie. Porównując obie listy można stwierdzić, jaki jest poziom wiedzy na temat współmałżonka (Dakowicz, 2012). Do zbadania psychonu instrumentalnego wykorzystano skalę inteligencji ogólnej APIS-Z, która daje możliwość określenia następujących zdolności badanych: abstrakcyjno-logicznych, werbalnych,

wzrokowo-przestrzennych i społecznych (Maczak i in., 2006). Psychon motywacyjny zbadany został przy wykorzystaniu Testu Indywidualnych Potrzeb, gdzie istnieje możliwość określenia preferencji potrzeb: witalnych, poznawczych, społecznych i osobistych (Reddin, 1993; Dakowicz, 2012). Psychon emocjonalny zdiagnozowany został przy użyciu dyferencjału semantycznego, gdzie badani w stosunku do dwunastu pojęć wyrażają swoje konotacje emocjonalne (Babbie, 2004). Psychon osobisty zbadany został przy użyciu Testu Świadomych Osobistych Przekonań, gdzie badani na 5-cio stopniowej skali wyrażają swoje przekonania, co do siedmiu rodzajów poczuć stanowiących istotę psychonu osobistego (Dakowicz, 2012).

Tabela 1. Charakterystyka badanych małżonków

Wybrane cechy		Typy badanych małżonków			
		ŻŻ (n=100)	ŻNZ (n=100)	MZ (n=100)	MNZ (n=100)
Stopień zadowolenia z małżeństwa		142,6	117,8	140,4	118,1
Wiek		36,1 lat	36,7 lat	37,5 lat	37,8 lat
Staż małżeński		11,9 lat	12,9 lat	12,2 lat	12,6 lat
Wykształcenie	Wyższe	86 (86%)	76 (76%)	74 (74%)	73 (73%)
	Średnie	14 (14%)	24 (24%)	26 (26%)	27 (27%)
Liczba posiadanych dzieci	Jedno	37 (37%)	35 (35%)	30 (30%)	43 (43%)
	Dwoje	39 (39%)	56 (56%)	50 (50%)	43 (43%)
	Troje	18 (18%)	9 (9%)	15 (15%)	13 (13%)
	Czworo	4 (4%)	-	3 (3%)	1 (1%)
	Pięcioro	2 (2%)	-	2 (2%)	-

Objaśnienia: ŻŻ – żony o wyższym poziomie zadowolenia z małżeństwa; ŻNZ – żony o niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa; MZ – mężowie o wyższym poziomie zadowolenia z małżeństwa; MNZ – mężowie o niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa

Opracowując uzyskane wyniki wykorzystano program komputerowy SPSS 21.0 PL for Windows, za pomocą którego obliczono wartość testu t-Studenta dla porównywanych grup (Górniak, Wachnicki, 2003).

3. Wyniki

W sferze wiedzy o mężu ogólnej i zadaniowej żony o wyższym i niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa nie różnią się między sobą w sposób istotny statystycznie. Istotna statystycznie różnica wystąpiła w zakresie sfery uczuciowej ($p < 0,000$) i wartości ($p < 0,000$), gdzie żony o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku posiadają znacznie bogatszą wiedzę w tym względzie, niż żony o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku. Biorąc pod uwagę wszystkie cztery sfery razem wiedza żon o wyższym poziomie zadowolenia ze

RELACJE W RODZINIE

swojego związku na temat swoich mężów jest znacznie większa, niż wiedza żon o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku ($p < 0,000$).

Tabela 2. Wiedza o mężu żon o wyższym i niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa

Sfery wiedzy o mężu	Żony o wyższym poziomie zadowolenia z małżeństwa (n=100)		Żony o niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa (n=100)		Istotność różnic	
	M	s	M	s	t	p<
Ogólna	6,31	1,63	6,17	1,66	0,60	n.i.
Uczuciowa	7,28	1,58	6,43	1,57	3,82	0,000
Zadaniowa	6,98	1,79	6,84	1,61	0,58	n.i.
Wartości	8,91	1,10	7,72	1,52	6,34	0,000
Razem	29,52	3,27	27,16	3,46	4,95	0,000

Podobnie w przypadku badanych mężów o wysokim i niskim poziomie zadowolenia ze swojego związku ich wiedza na temat żon w sferze ogólnej i zadaniowej nie różni się w sposób istotny statystycznie. Istotna statystycznie różnica wystąpiła w zakresie sfery uczuciowej ($p < 0,003$) i wartości ($p < 0,000$), gdzie mężowie o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku posiadają znacznie bogatszą wiedzę w tym względzie na temat swoich żon, niż mężowie o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku. Sumując wszystkie cztery sfery razem wiedza mężów o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku na temat swoich żon jest znacznie większa, niż wiedza mężów o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku ($p < 0,003$).

Tabela 3. Wiedza o żonie mężów o wyższym i niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa

Sfery wiedzy o żonie	Mężowie o wyższym poziomie zadowolenia z małżeństwa (n=100)		Mężowie o niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa (n=100)		Istotność różnic	
	M	s	M	s	t	p<
Ogólna	5,24	1,60	5,19	1,48	0,23	n.i.
Uczuciowa	7,12	1,44	6,49	1,57	2,96	0,003
Zadaniowa	6,85	1,68	6,85	1,58	0,00	n.i.
Wartości	8,91	1,18	8,17	1,56	3,79	0,000
Razem	28,12	3,41	26,70	3,34	2,97	0,003

Wśród badanych czterech typów zdolności żony o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku uzyskały nieco niższe wyniki, niż żony o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku. Nie są to jednak różnice osiągające poziom istotności statystycznej.

Tabela 4. Zdolności żon o wyższym i niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa

Typy zdolności	Żony o wyższym poziomie zadowolenia z małżeństwa (n=100)		Żony o niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa (n=100)		Istotność różnic	
	M	s	M	s	t	p<
Abstr.-logiczne	7,13	2,85	7,12	2,78	0,25	n.i.
Werbalne	4,98	3,02	5,59	2,79	-1,48	n.i.
Wzr.-przestrz.	7,43	2,93	8,08	3,00	-1,55	n.i.
Społeczne	8,35	2,54	8,71	2,67	-0,98	n.i.
Razem	27,89	8,33	29,50	8,58	-1,35	n.i.

Mężowie o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku uzyskali nieco niższe wyniki w zakresie wszystkich typów zdolności, niż mężowie o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku. Występujące różnice nie osiągnęły jednak poziomów istotnych statystycznie.

Tabela 5. Zdolności mężów o wyższym i niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa

Typy zdolności	Mężowie o wyższym poziomie zadowolenia z małżeństwa (n=100)		Mężowie o niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa (n=100)		Istotność różnic	
	M	s	M	s	t	p<
Abstr.-logiczne	8,00	2,92	8,38	2,80	-0,94	n.i.
Wербalne	5,45	3,29	6,07	3,10	-1,37	n.i.
Wzr.-przestrz.	9,81	2,83	10,13	3,11	-0,76	n.i.
Społeczne	8,32	2,61	8,81	2,74	-1,29	n.i.
Razem	31,58	8,29	33,39	8,33	-1,54	n.i.

Spośród potrzeb indywidualnych żony o wyższym i niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa w największym stopniu preferują potrzeby osobiste, następnie poznawcze, społeczne i na końcu witalne. Pomędzy badanymi grupami żon nie zarejestrowano różnic istotnych statystycznie.

Tabela 6. Potrzeby indywidualne żon o wyższym i niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa

Rodzaje potrzeb	Żony o wyższym poziomie zadowolenia z małżeństwa (n=100)		Żony o niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa (n=100)		Istotność różnic	
	M	s	M	s	t	p<
Witalne	11,77	6,30	12,34	5,76	-0,67	n.i.
Poznawcze	15,13	6,75	13,53	5,62	1,82	n.i.
Społeczne	13,58	5,44	13,03	4,74	0,76	n.i.
Osobiste	15,52	6,70	17,10	6,34	-1,71	n.i.

Mężowie o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku w największym stopniu preferują potrzeby osobiste, następnie społeczne, poznawcze i na końcu witalne. Mężowie o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku również w największym stopniu preferują potrzeby osobiste, ale w dalszej kolejności preferowane są przez nich potrzeby witalne, społeczne i na końcu poznawcze. Pomędzy badanymi grupami mężów nie zarejestrowano różnic istotnych statystycznie.

Tabela 7. Potrzeby indywidualne mężów o wyższym i niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa

Rodzaje potrzeb	Mężowie o wyższym poziomie zadowolenia z małżeństwa (n=100)		Mężowie o niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa (n=100)		Istotność różnic	
	M	s	M	s	t	p<
Witalne	13,14	5,81	14,50	6,31	-1,58	n.i.
Poznawcze	13,53	6,36	12,55	5,92	1,13	n.i.
Społeczne	14,63	5,66	14,06	5,95	0,69	n.i.
Osobiste	14,70	5,78	14,89	6,06	-0,23	n.i.

RELACJE W RODZINIE

W przypadku wszystkich trzech rodzajów konotacji emocjonalnych wystąpiły różnice istotne statystycznie pomiędzy żonami o wyższym i niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku. Żony o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku charakteryzują się silniejszymi konotacjami emocjonalnymi dodatnimi ($p < 0,002$), niż żony o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku. Żony o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku charakteryzują się silniejszymi konotacjami ujemnymi ($p < 0,002$) i neutralnymi ($p < 0,046$), niż żony o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku.

Tabela 8. Konotacje emocjonalne żon o wyższym i niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa

Rodzaje konotacji	Żony o wyższym poziomie zadowolenia z małżeństwa (n=100)		Żony o niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa (n=100)		Istotność różnic	
	M	s	M	s	t	p<
Dodatnie	39,58	7,24	36,12	8,06	3,19	0,002
Neutralne	5,37	5,35	6,94	5,70	-2,01	0,046
Ujemne	3,05	4,19	4,94	4,31	-3,15	0,002

W przypadku badanych mężów w dwóch rodzajach konotacji emocjonalnych wystąpiły różnice istotne statystycznie pomiędzy mężami o wyższym i niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku. Mężowie o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku charakteryzują się silniejszymi konotacjami emocjonalnymi dodatnimi ($p < 0,001$), niż mężowie o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku. Mężowie o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku charakteryzują się silniejszymi konotacjami neutralnymi ($p < 0,001$), niż mężowie o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku.

Tabela 9. Konotacje emocjonalne mężów o wyższym i niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa

Rodzaje konotacji	Mężowie o wyższym poziomie zadowolenia z małżeństwa (n=100)		Mężowie o niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa (n=100)		Istotność różnic	
	M	s	M	s	t	p<
Dodatnie	40,77	6,48	37,52	7,16	3,37	0,001
Neutralne	4,58	5,10	7,07	5,08	-3,46	0,001
Ujemne	2,78	4,26	3,41	4,13	-1,06	n.i.

Żony o wyższym i niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku istotnie różnią się między sobą odnośnie świadomych osobistych przekonań. Na siedem rodzajów przekonań, w czterech, żony o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku uzyskały wyniki znacznie wyższe od żon o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku. W pozostałych trzech przekonaniach wyniki żon o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku są nieco wyższe niż wyniki żon o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku, lecz nie są to różnice istotne statystycznie. Żony o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku w stosunku do żon o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku mają znacznie wyższe poczucie własnego istnienia ($p < 0,025$), sprawstwa podejmowanych przez siebie działań ($p < 0,014$), bardziej akceptują świat w całości, łącznie z sobą ($p < 0,049$) i mają silniejsze poczucie bycia sobą mimo zmieniających się okoliczności ($p < 0,000$). Biorąc pod uwagę wszystkie siedem

przekonań razem, są one znacznie silniejsze u żon o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku ($p < 0,005$), niż u żon o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku.

Tabela 10. Świadomość osobistych przekonań żon o wyższym i niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa

Świadome osobiste przekonania	Żony o wyższym poziomie zadowolenia z małżeństwa (n=100)		Żony o niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa (n=100)		Istotność różnic	
	M	s	M	s	t	p<
Bycia osobą	4,32	0,92	4,21	0,71	0,94	n.i.
Własnego istnienia	4,53	0,69	4,31	0,69	2,25	0,025
Sprawstwa podejmowanych przez siebie działań	4,32	0,63	4,08	0,73	2,47	0,014
Akceptacji świata w całości, łącznie z własną osobą	4,04	0,76	3,82	0,81	1,98	0,049
Bycia niepodzielną całością	3,99	0,92	3,88	0,81	0,90	n.i.
Bycia sobą mimo zmieniających się okoliczności	4,33	0,70	3,97	0,70	3,64	0,000
Bycia różnym i odrębnym od innych, którzy są również unikatowymi osobami	3,94	1,08	3,73	0,96	1,45	n.i.
Razem	29,47	3,69	28,00	3,64	2,84	0,005

Badani mężowie w kwestii świadomych osobistych przekonań bardzo różnią się między sobą. Na siedem rodzajów przekonań, w sześciu, mężowie o wysokim poziomie zadowolenia ze swojego związku osiągnęli wyniki zdecydowanie wyższe niż mężowie o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku. W siódmym przekonaniu wyniki mężów o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku są nieco wyższe niż wyniki mężów o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku, lecz nie są to różnice istotne statystycznie. Mężowie o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku w stosunku do mężów o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku mają większe poczucie bycia osobą ($p < 0,000$), większe poczucie własnego istnienia ($p < 0,000$), silniejsze poczucie sprawstwa podejmowanych przez siebie działań ($p < 0,035$), bardziej akceptują świat, łącznie z sobą ($p < 0,000$), mają silniejsze poczucie bycia niepodzielną całością ($p < 0,014$) i mają silniejsze poczucie, że przez całe życie, mimo zmieniających się okoliczności są sobą ($p < 0,001$). Biorąc pod uwagę wszystkie siedem przekonań razem, są one znacznie silniejsze u mężów o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku ($p < 0,000$), niż u mężów o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku.

RELACJE W RODZINIE

Tabela 11. Świadomość osobistych przekonań mężów o wyższym i niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa

Świadome osobiste przekonania	Mężowie o wyższym poziomie zadowolenia z małżeństwa (n=100)		Mężowie o niższym poziomie zadowolenia z małżeństwa (n=100)		Istotność różnic	
	M	s	M	s	t	p<
Bycia osobą	4,33	0,74	3,84	0,97	4,01	0,000
Własnego istnienia	4,45	0,66	3,94	0,81	4,87	0,000
Sprawstwa podejmowanych przez siebie działań	4,25	0,67	4,04	0,72	2,13	0,035
Akceptacji świata w całości, łącznie z własną osobą	4,28	0,67	3,82	0,84	4,27	0,000
Bycia niepodzielną całością	3,99	1,06	3,63	1,00	2,47	0,014
Bycia sobą mimo zmieniających się okoliczności	4,29	0,70	3,95	0,78	3,23	0,001
Bycia różnym i odrębnym od innych, którzy są również unikatowymi osobami	3,96	1,02	3,68	1,05	1,91	n.i.
Razem	29,55	3,76	26,90	3,92	4,88	0,000

4. Podsumowanie i interpretacja uzyskanych wyników

Sformułowana na wstępie opracowania hipoteza, zakładająca wyższą potencjalną moc pięciu psychonów stanowiących sieciową strukturę osobowości, małżonków o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku w stosunku do małżonków o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku potwierdziła się częściowo. Małżonkowie o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku charakteryzują się większą siłą, mocą psychonów: poznawczego, emocjonalnego i osobistego, niż małżonkowie o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku. W przypadku pozostałych dwóch psychonów: instrumentalnego i motywacyjnego różnic osiagających poziom istotności statystycznej pomiędzy dwoma typami badanych małżonków nie zarejestrowano.

Małżonkowie o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku charakteryzują się bogatszą wiedzą na temat współmałżonka w zakresie sfery uczuciowej i wartości, co niewątpliwie dobrze wpływa na ich wzajemną relację i daje możliwość trafniejszego przewidywania zachowań współmałżonka w nieustannie zmieniającej się rzeczywistości życia małżeńskiego (Gottman, Silver, 2006). Wzajemne liczenie się małżonków z subtelnym światem uczuciowym współmałżonka (Goleman, 1997) i przeżywanym przez niego wartości (Chlewiński, 1991) stanowi dobrą podstawę do prowadzenia rzetelnego dialogu w małżeństwie

i rodzinie (Braun-Gałkowska, 2010). Tego typu wiedza, szczególnie wtedy, gdy jest aktualizowana i pogłębiana może sprzyjać adekwatnemu wyrażaniu własnych emocji i dostrzeganiu, liczeniu się z przeżywanymi emocjami współmałżonka. Aktywna świadomość polegająca na regularnym monitorowaniu wydarzeń w otoczeniu współmałżonka oraz świeżość percepcji połączona z autorefleksją w przeciwieństwie do stereotypowego spostrzegania współmałżonka zmniejsza poziom zachowań konfliktowych, wyzwalających szereg emocji negatywnych i obniżających poczucie zadowolenia z tworzonego związku (Jones i in., 2011). Z pewnością też powiększa i aktualizuje samowiedzę współmałżonków, która według przeprowadzonych badań w połączeniu z ekstrawersją wpływa pozytywnie na odczuwaną satysfakcję z tworzonej relacji (Ghorbani i in., 2014). Nawet jeśli przy wyrażaniu doświadczanych stanów emocjonalnych pomiędzy małżonkami dojdzie do nieporozumień, to ich pojawienie się może być bodźcem motywującym do poszukiwania uwarunkowań, które do tego doprowadziły i ostatecznie prowadzić do aktualizacji wiedzy współmałżonków na swój temat.

Zdecydowana przewaga pozytywnych konotacji emocjonalnych u żon i mężów o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku w stosunku do żon i mężów o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku świadczy o wystąpieniu pozytywnego przesunięcia afektywnego, stanowiącego istotny składnik działań transgresyjnych (Kozielecki, 2007). Pozytywny klimat emocjonalny towarzyszący małżonkom o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku sprawia, że są bardziej skłonni dążyć do stawianych przez siebie celów, pomimo pojawiających się przeszkód w nich samych lub otaczającej ich rzeczywistości (Ślaski, 2010). Można przypuszczać, że małżonkowie o wyższym poziomie zadowolenia z tworzonych przez siebie związków swoją obecnością wpływają na budowanie pozytywnego klimatu emocjonalnego życia małżeńskiego i rodzinnego w znacznie większym stopniu, niż małżonkowie o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku.

Małżonkowie o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku charakteryzują się większą świadomością osobistych przekonań niż małżonkowie o niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku. Przejawia się to szczególnie w poczuciu własnego istnienia, sprawstwie podejmowanych przez siebie działań, akceptacji świata w całości, łącznie z własną osobą oraz poczuciu bycia sobą mimo zmieniających się okoliczności. Większa świadomość osobistych przekonań małżonków o wyższym poziomie zadowolenia ze swojego związku daje im możliwość budowania własnej tożsamości, co w konsekwencji mobilizuje do podejmowania działań modyfikujących ich życie małżeńskie, rodzinne i szersze otoczenie w którym funkcjonują. Są przez to zdolni do przekraczania uwarunkowań własnej i otaczającej ich rzeczywistości, transcendują ją i umieją się wobec niej dystansować. Potrafią się do niej ustosunkować i wybrać właściwą formę odniesienia. Stawiają sobie cele i zadania, projektują przyszłość, dążą do tego, by być tymi, kim jeszcze nie są, a mogą być (Popielski, 1996). Daje to im niewątpliwie lepsze odnalezienie się w ludzkim świecie i poczucie sensu podejmowanych działań (Popielski, 1994), zmierzających między innymi do realizacji wzajemnej miłości, która jest ich osobistą opowieścią w której potrafią umiejętnie się odnaleźć (Sternberg, 2001).

Zakończenie

Zaprezentowane wyniki badań wykazują istotne różnice pomiędzy małżonkami o wyższym i niższym poziomie zadowolenia ze swojego związku. Przeprowadzona analiza jest próbą wyjaśnienia dostrzeżonych różnic, która zdecydowanie powinna być pogłębiona poprzez podjęcie badań na większej grupie małżeństw (włączając np. małżeństwa w trakcie procesów rozwodowych). Cenną modyfikacją do badań w przyszłości, choć bardzo trudną do praktycznej realizacji, mogłaby być analiza uzyskanych wyników na poziomie pary małżeńskiej z uwzględnieniem dynamiki związku, co bardziej oddawałoby naturę podejścia psychotransgresyjnego.

Bibliografia

- Argyle M. (2004), *Psychologia szczęścia*, Wrocław: Wydawnictwo ASTRUM.
- Babbie E. (2004), *Badania społeczne w praktyce*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Braun-Gałkowska M. (1992). *Psychologiczna analiza systemów rodzinnych osób zadowolonych i niezadowolonych z małżeństwa*, Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Braun-Gałkowska M. (2003), *Psychoprofilaktyka życia rodzinnego*, (w:) I. Janicka, T. Rostowska (red.), *Psychologia w służbie rodziny*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, s. 10-18.
- Braun-Gałkowska M. (2010), *Dialog w rodzinie*, Paedagogia Christiana, nr 1/25, s. 161-173.
- Chlewiński Z. (1991), *Dojrzałość: osobowość, sumienie, religijność*, Poznań: Wydawnictwo Polskiej Prowincji Dominikanów „W drodze”.
- Dakowicz A. (1999), *Postawy rodzicielskie małżonków zadowolonych i niezadowolonych ze swojego związku*, (w:) B. Lachowska, M. Grygielski (red.), *W świecie dziecka*, Lublin: Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, s. 73-87.
- Dakowicz A. (2012), *Psychologiczna analiza małżonków o wysokim i niskim poziomie transgresji*, (w:) T. Rostowska, A. Lewandowska-Walter (red.), *Małżeństwo i rodzicielstwo a zdrowie*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, s. 79-101.
- Ghorbani N., Watson P.J., Fayyaz F., Chen Z. (2014), *Integrative Self-Knowledge and Marital Satisfaction*, *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, www.tandfonline.com, data dostępu 6.10. 2014.
- Goleman D. (1997), *Inteligencja emocjonalna*, Poznań: Media Rodzina of Poznań.
- Gottman J.M., Silver N. (2006), *Siedem zasad udanego małżeństwa*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Górniak J., Wachnicki J. (2003), *Pierwsze kroki w analizie danych SPSS PL for Windows*, Kraków: SPSS Polska sp. z o.o.
- Jones K.C., Welton S.R., Oliver T.C., Thorburn J.W. (2011), *Mindfulness, Spousal Attachment, and Marital Satisfaction: A Mediated Model*, *The Family Journal*, nr 19, s. 357-361.
- Juroszek W. (2014), *Relacje małżonków z matką i teściową w świetle teorii niezależności/współzależności Ja*, *Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio*, nr 18, s. 64-73.
- Kozielecki J. (2007), *Psychotransgresjonizm. Nowy kierunek psychologii*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.

- Matczak A., Jaworowska A., Ciechanowicz A., Stańczak J. (2006), *Bateria testów APIS-Z. Podręcznik. Wydanie II*, Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego.
- Plopa M. (2005), *Więzi w małżeństwie i rodzinie. Metody badań*, Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Popielski K. (1994), *Noetyczny wymiar osobowości. Psychologiczna analiza poczucia sensu życia*, Lublin: Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Popielski K., (1996), *Aktywność podmiotowo-osobowa – dynamika i rozwój egzystencji*, (w:) K. Popielski (red.), *Człowiek – wartości – sens. Studia z psychologii egzystencji. Logoteoria i nooteoria. Logoterapia i nooterapia*, Lublin: Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, s. 443-447.
- Reddin B. (1993), *Testy dla menedżerów stawiających na efektywność. Poradnik psychologiczny*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza Alma-Press.
- Rostowski J., Rostowska T. (2014), *Małżeństwo i miłość. Kontekst psychologiczny i neuro-psychologiczny*, Warszawa: Difin SA.
- Sternberg R.J. (2001), *Miłość jest opowieścią*, Poznań: Dom Wydawniczy REBIS.
- Ślaski S. (2010), *Zachowania transgresyjne – próba psychologicznego pomiaru*, *Przegląd Psychologiczny*, nr 4, s. 401-416.